

Celelalte istorii

OVIDIU PECICAN

O „contraistorie a filosofiei“ publică – de curînd și în limba română (Iași, Polirom, 2008, I-II) – Michel Onfray, readucînd în discuție dreptul la interpretări plurale și la reînnoiri ale canonului unui domeniu al cunoașterii. Pe motiv că această contraistorie ar fi o lamentabilă, plină de omisiuni impondabile, lectură a tradiției filosofice în cheia teoriei conspirației, Andrei Cornea o respingea însă într-un număr din „Idei în dialog“, cu teme sau fără teme, rămîine de discutat. Amînînd însă această discuție, ce implică, de fapt mai mult decît constatarea unor idiosincrasii și a unor opțiuni divergente, trimițînd către dezbateri teoretice și metodologice, merită reflectat la însăși ideea de a propune o contraistorie. Ideea utilizării termenului acesta ca atare nu este deloc strălucită. Să scrii o „contraistorie“ sau o „antiistorie“ poate însemna să te auto-situezi în succesiunea și în descendența, fie

și infidelă, a unei formule prealabile, indicînd indubitabil că ești un produs derivat. Fiecare restructurare și reformulare originală a unei scheme de tratate istoriografice, în formula unei sinteze, întemeiate pe trecerea în revistă a producției domeniului discutat, în conformitate cu principiile și metodele istorismului, nu poate fi altfel decît un alt model reflexiv-interpretativ. Dar una este să scrii o altă istorie – eventual o istorie „alternativă“ (dintre multe posibile) – și cu totul altceva este să te vezi autorul unei „contraistorii“, aspirînd, prin însuși acest fapt, la demolarea unei singure versiuni anterioare, eventual dominante. Răspîndirea acesteia din urmă, popularitatea de care se bucură ea în timp și spațiu, pot influența decizia de a-ți subordona scopurile demolării ei, dar această alegere nu spune nimic despre valoarea variantei pe care vrei să o demolezi, ci numai de impactul ei (criteriu statistic și estimare de piață).

Din asemenea rațiuni, nevoia de a bombarda un eșafodaj la modă într-un anume moment, poate chiar în mai multe etape, al(e) istoriei nu pare să se impună cu necesitate, iar cultura se poate dispensa de contraistorii, preferînd variantele noi și originale care cresc în virtutea unor criterii noi, necesare și suficiente bunei întemeieri a acelora. Pariez așadar, terminologic vorbind, pe for-

mula „istoriei alternative“ care, indicînd situația ei laterală față de ceea ce preexistă, nu se prezintă – implicit sau explicit – ca o formulă derivată din cele precedente, ci încearcă să se recomande cititorilor, pur și simplu, ca o altă istorie.

Aparent, asemenea discuții au o importanță secundară în raport cu proiectul scrierii unei sinteze istorice. La drept vorbind însă, lucrurile nu stau deloc așa. Formula pe care o alegi determină cît se poate de clar parametrii între care te miști ca autor, impunînd o anumită formă, un unghi al retrospectivei auctoriale, și chiar influențînd structura viitoarei cărți. Faptul că Michel Onfray intră în jocul de-a „Ba nu!“, „Ba da!“ îl privește și nu are de ce irita. Ca ins care îi parcurge cartea, știi de la bun început dacă te interesează sau nu o asemenea propunere de reparcurgere a traseului plurimilenar al filosofiei. De vreme ce gînditorul francez decide să opună triumfului vulgatei idealiste platoniciene o altă lectură, nu ai de ce suferi pentru că nu adoptă selecția pe care tu ai fi propus-o, ignorîndu-l, fie și în parte, pe Aristotel sau subliniind mai mult decît ți se pare că s-ar cuveni, prestația unor filosofi ajunși la noi mai ales prin intermediul fragmentelor și al legendelor. Tot așa, constatînd că autorul francez scrie o versiune a istoriei filosofiei inspirată de teoria conspirației –

fapt deloc tînuit, ba chiar evident încă din primele pagini ale volumului întîi –, este suficient să aderi sau să nu aderi, cu curiozitate sau fără, la această propunere. Este evident că teoriile conspirativiste nu ne-ar reține atenția dacă ele nu s-ar vinde, avînd astfel un public rezervat. Iar acest lucru se petrece în virtutea faptului că firea umană este înclinată spre conspirare (tînuire) – de-conspirare (dezvăluire) prin însăși alcătuirea ei; nu doar la noi, unde presiunea ideologică și supapa dublului limbaj au lăsat urme adînci în conștiințe pînă azi; și nici doar de ieri-alaltăieri. De la distincția între învățătura „esoterică“ și cea „exoterică“, străveche și helladică, pînă la „misterul“ blagian și la „scoaterea din ascundere“ heideggeriană, asistăm la permanenta reiterare, în noi ambalaje, a acestui tip de raportare, fie că o credităm și ne place, fie că nu.

Rămîine, prin urmare, să acceptăm sau să respingem *de plano* o asemenea opțiune. Tot ce propun, în rîndurile de față, practicienilor genului sintezei istoriografice, indiferent de domeniul de aplicare a acesteia, este să nu încerce demolarea unei versiuni, oricît de importante ar fi ea, prin înlocuirea ei cu o alta, ci să ofere opțiuni alternative, care lasă mereu loc pluralității și complementari-tăților interpretative și de lectură. Pare mai rezonabil așa.